

Pääkirjoitus

Samu Pehkonen

Maltti ja kohtuus

Kuluvan kevään yhteiskunnallinen henki on ollut kaikkea muuta kuin ristiriidaton ja tasapaksu. Jos tätä henkeä olisi kuvattava yhdellä sanalla, se voisi olla maltti – ja pelko sen loppumisesta. Yhteisistä asioista keskusteltaessa on koettu aiempaa voimakkaampia tunteita toivosta ja pettymyksestä, ilosta ja suuttumuksesta. Kotimaan politiikassa tuttu jako kolmeen suureen ei ole eduskuntavaalien jälkeen antanut ymmärrettävää vastausta kansan tahdosta, vaan nyt hallitusneuvotteluissa joudutaan pyörittelemään jakojännöksiä tilanteen ratkaisemiseksi. Pohdittavana on se, millaisia näkemyksiä voidaan sietää ja missä asioissa voittajienkin on maltettava mielensä. Tämän seurauksena moni vaalityössä annettu lupaus radikaalista suunnanmuutoksesta vaihtuu varovaiseen kannanottoon ja harjoitettuun asiainhoitoon tarjotaankin maltillisia korjausliikkeitä. Laskuista jo pudonneet saavat puolestaan tilaisuuden ilmaista mielipiteensä entistä kärkevämmiin. Nyt koetellaan, missä harkinnan ja suorapuheisuuden – tai alueellisesti yksinkertaistettuna mööbleerattujen salien ja sahapintaisten töllien – rajat kulkevat.

Maailmanpolitiikassa yhteinen terroristivihollisemme on osoitettu sanoin ja kuvin kuolleeksi, mutta silti terrorismin vastaisen sodan maailma jakaa ihmiset harmittomiin ja vaarallisiin. Aivan kuten perinteinen sota, myös tämä vastakkainasettelu vaikuttaa tavallisiin kansalaisiin ja pakottaa sivulliset osallisiksi. Raja-asemilla matkustajan ulkonäöstä, tavasta liikkua tai epäilyttävistä matkustusdokumenteista seuraa tarve tunnistaa ja tietää perimmäisiä totuuksia. Profiloinnista – miltä epäily ja levottomuus näyttävät, voiko niiden merkit pyyhkiä tunnistamattomiksi kasvoilta ja keholta – on tullut väistämätön osa elämää kanssaihmissen keskuudessa. Myös kaupunkien keskustoissa epäilyttäviksi arvioitujen muukalaisten jokaista liikettä tarkkaillaan. Kadun kulmassa joutenolo saa väliin yliampuviakin kulttuurisia merkityksiä. Täällä olevat muukalaiset halutaan siivota näkymättömiin, ja näin monesti käykin: emme näe ihmisiä, sen sijaan huomaamme, jos heidän tekemänsä työ jää tekemättä.

Näkyvä liike on kuitenkin vain yksi rajat ylittävistä globaaleista virroista. Vaikka hyväosaisten ja parempaa elämää tavoittelevien sijainnit jäädytettäisiin, ajatukset tarpeista ja niiden tyydyttämisestä kohtuullisuudesta leikkaavat läpi ihmiskunnan. Tämän numeron avaavassa artikkelissaan Liisa Schultz ja Petri Tapio tarkastelevat tarpeen ja halun käsitteitä kohtuullisen kulutuksen ja hyvinvoinnin määrittämisessä. Kirjoittajat toteavat monien länsimaiseen kulutustalouteen liittyvien valintojen itse asiassa olevan tarpeiksi naamioituja haluja. Oli kyse sitten päivittäiselektronikasta tai tuotantolaitoksen prosessista, odotetaan uutta ja korvaavaa malttamattomina ja miettimättä juurikaan sitä, miten uusi lopulta eroaa entisestä ja mitä hyötyä korvaavalla tuotteella oikeastaan saavutetaan. Kohtuullisuuden perään kysyvät myös Anna Röngän ja Simo Sarkin haastattelemat kemijärveläiset. Kemijärven sellutehtaan sulkemispäätöksen perustelut herättävät esiin kysymyksen, kuinka välttämätön irtisanottujen työntekijöiden toimeentulon vaarantanut lakkauttaminen lopulta oli. Oliko kyse vain Stora Enson haluttomuudesta jatkaa sinällään kohtuullisen, muttei osakkeenomistajille maksimaalisen kannattavaa toimintaa?

Turvallisuuden tunnetta ovat murentaneet myös äkilliset ja hiljaa hiipivät luonnonkatastrofit. Onkin vaikea sanoa, onko ihmiskunnan suurin uhka kulttuurisen toisen ymmärtämättömyys vai kohtuullisuuden

kyvyttömyys käsitellä kriittisesti ja kulttuurisesti luontoa, teknis-luonnontieteelliseen ajatteluun pohjautuvaa teknologiauskoa. Japaniin iskenyt tsunami ja todeksi muuttuneet epätodennäköisyydet ydinvoimaloiden haavoittuvuudesta osoittavat, kuinka mitättömiä arjen poliittiset ristiriitaisuudet ovat lopulta massiivisen luonnonkatastrofin rinnalla.

Ydinvoimaturvallisuudesta vastaavien viranomaisten lausunnoissa meitä suomalaisia on vakuuteltu sillä, että vaikka molemmissa maissa insinööritaito ja -tieto ovat maailman huippua, suomalaisilta onnistuu myös tiedon soveltava käyttö. Japanilaisissa ydinvoimaloissa oli varauduttu kaikkeen, mutta onnettomuuden sattuessa tilanneharkinta petti eikä oikeita, oppikirjan ulkopuolisia ratkaisuita osattu tehdä paineen alla. Nämä keskustelut paljastavat monia asiantuntijatietoon liittyviä odotuksia. Sulavien reaktorien kanssa aikaa vastaan taistelevat japanilaisinsinöörit painivat hyvin konkreettisten ongelmien kanssa. Samaan aikaan osa Suomessa käytävästä keskustelusta liikkuu abstraktilla *entä jos meilläkin* -tasolla. Japanissa tehtyjä ratkaisuja, kuten meriveden pumppaamista reaktorirakennukseen, arvostellaan toisesta aikaperspektiivistä todeten niiden pitkäaikaisvaikutusten olevan ehkä jopa vakavampia kuin pikaisesti saavutetut hyödyt. Huomautukset eivät toki ole aiheettomia, mutta näennäisestä yhtäläisyydestä huolimatta näillä keskusteluilla on hyvin vähän tekemistä itse tapahtumapaikalla ratkottavien akuuttien kysymysten kanssa.

Moni tämän numeron teksteistä osallistuu pohdintaan tieteellisen tiedon keräämisen, käytön ja soveltamisen käytännöistä. Esimerkiksi Johanna Tuomisaari ja Taru Peltola keskustelevalle tiedosta luonnonsuojeluun liittyvässä päätöksenteossa. Tieteellinen tieto ei sellaisenaan auta päätöksentekijöitä, vaan onnistuneisiin päätöksiin edellytetään tiedon tulkintaa ja asiantuntijuutta tehdä tulkintoja. ”*Tieto ei ole vain päätöksenteon resurssi, vaan tiedon kokoamiseen, käyttöön ja jalostamiseen liittyvät rutiinit järjestävät yhteiskuntaa ja toimijoiden suhteita*”, kirjoittavat Tuomisaari ja Peltola. Samoin Timo Kopomaan katsaus väestönsuojien rauhanajan käyttöön osoittaa, kuinka asukkaiden arjessa muotoutuneet käytännöt saattavat tarjota vakiintuneita ratkaisuja myös asiantuntijatyöhön. Kopomaan selvitys on kaupunkisuunnittelullinen interventio pelastusalan rakenteiden uudelleenarviointiin, jossa ensi alkuun asiantuntijavetoiseen suunnitteluun voidaan nivoa tavallisen lähiöasukkaan toiveita toimivammasta arkiympäristöstä.

Lehden ensimmäisen numeron ilmestyminen tuttuun tapaan näin juhannuksen tienoilla antaa tilaisuuden toivottaa lehden lukijoille paitsi mainioita lukuhetkiä, myös hyvää kesää. Malttakaa nauttia kesäisestä luonnosta ja auringosta, jälkimmäisestä tietenkin kohtuudella.

* * *

Alue- ja ympäristötutkimuksen seuran uuden ilmeen saaneet kotisivut ovat nyt luettavissa osoitteessa www.ays.fi. Sivuille kootaan paraikaa avointa sähköistä artikkeliarkistoa *Alue ja Ympäristö* -lehden kaksikymmenvuotisen taipaleen varrelta. Seuran ja lehden kehitysvaiheisiin liittyviä tapahtumia käsitellään lehden seuraavassa numerossa julkaistavassa juhlaosiossa.

Alue ja ympäristö -lehden Teemanumero 2/2011: Sopimaton

Ulosulkeminen julkisista tiloista kyseenalaistaa julkisten tilojen avoimuutta. Ulosulkeminen voi olla poliittista tai hallinnollista vallankäyttöä, jolla ei-toivottuja käyttäjiä rajataan ulos tilasta, tai se voi olla valtavirtaan ja marginaaliin määritelyjen ryhmien välillä käytävää taistelua tilasta.

Ketkä joutuvat perääntymään tilasta, kenen antama merkitys tilalle voidaan määritellä sopimattomaksi ja kuka sen määrittelee? Miten esimerkiksi erilaiset viralliset ja epäviralliset taidemuodot sopivat tiloihin? Missä kulkee raja luoda merkityksiä (kaupunki)tilalle? Millainen on tiloille annettujen merkitysten historiallinen ulottuvuus?

Teemanumerossa tarkastellaan erilaisten ja eri-ikäisten ihmisten tilojen käyttöön liittyviä rajoituksia ja tilaan sopimattomuuden teoreettista taustaa sekä problematisoidaan ihmisten tasa-arvoisuutta suhteessa julkiseen tilaan. Numeroon toivotaan artikkeleita laajasti sopimattomuusteeman eri puolilta. Numeroon voi tarjota referee-artikkelien lisäksi teemaan liittyviä katsauksia, keskustelunaloitteita ja väitöskirja- tai kirja-arvioita.

Teemanumeron vierailevina päätoimittajina ovat Merja Kylmäkoski Humanistisesta ammattikorkeakoulusta ja Elina Stenvall Tampereen yliopistosta. Abstraktit toivotaan toimitettavan 30.6.2011 mennessä sähköpostin liitteenä osoitteisiin merja.kylmakoski@humak.fi ja elina.stenvall@uta.fi.